

Baba-Bebek Bağlanması ve Hemşirenin Rolü

Father-Infant Attachment and Role of Nurse: Review

Duygu GÜLEÇ,^a
Oya KAVLAK^a

^aKadın Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği AD,
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,
İzmir

Geliş Tarihi/Received: 06.05.2013
Kabul Tarihi/Accepted: 21.04.2014

Yazışma Adresi/Correspondence:
Duygu GÜLEÇ
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,
Kadın Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği AD, İzmir,
TÜRKİYE/TURKEY
duygu.gulec@ege.edu.tr

ÖZET Bağlanma; çocuk ile bakım veren kişi arasında gelişen ilişkide, çocuğun bakım veren kişiyle yakınlık arayışı ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, tutarlılığı ve sürekliliği olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Bu bağ öncelikli olarak anneye karşı oluşur, ancak daha sonra buna diğer bireyler de eklenir. Bireyin yaşamındaki en önemli kişilerin anne ve baba olduğu göz önünde bulundurulduğunda; anne ve baba ile iyi kurulmuş duygusal bir bağ genç ve erişkin ruh sağlığında belirleyici rol oynayabilmektedir. Pek çok bebekte temel bağlanma anneye olduğu kadar babayla da olmaktadır. Baba-bebek bağlanmasını belirleyen en önemli koşul, anne ve babanın iletişim biçimidir. Anne ile baba arasındaki gerginlik, baba-bebek ilişkisinde olumsuz duygulanıma yol açmaktadır. Evlilik memnuniyeti, eş ile ilişki biçimi, algılanan sosyal destek, babanın bebek bakımına katılması ve babanın psikolojik iyilik hali bağlanmayı etkileyen diğer faktörlerdir. Çocuğun ruhsal gelişiminde babanın rolü konusundaki araştırma sayısı oldukça azdır. Güvenli baba -bebek bağlanma (paternal bağlanma) duygusunun oluşumu çocukların sonraki yıllarda gösterdiği davranış kalıpları, akademik başarıları ve psikolojik durumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Doğum sonrası dönemde bağlanmanın değerlendirilmesi ve güvenli bağlanmanın oluşmasında hemşirenin önemli rolleri bulunmaktadır. Bu makalede, baba-bebek bağlanmasının önemi, etkileyen faktörler ve doğum sonu baba-bebek bağlanmasında hemşirenin rolünün tartışılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynler; babalar; bebek, yenidoğan; cisim tutturma; hemşirelik

ABSTRACT Attachment is defined as emotional bond which is consist with desire closeness of child with caregivers, is evident especially in stres situations and is coherent and continuous. First this attachment is towards mother but later on other people are added as well. To be considering the most important people in life are mother and father, good emotional bond had been developed with mother and father is determine young and adult psychological health. For a great deal of infants, the principal attachment is also towards father as well as mother. The most significant term determining the father-infant attachment is the way of communication of father and mother. The tension between father and mother leads to negative affect in father-infant relationship. The another factors that affect to father-infant attachment are marriage satisfaction, the kind of relationship with partner, perceived social support involment of father to baby care and well being of father's psychological. There is very little research that about role of father in the development of infant psychological. The formation of secure father-infant attachment (paternal attachment) has a significant impact on behaviours of children, academic achievement and psychological state in later years. Nurses have important roles for evaluation of attachment and development secure attachment in postpartum period. In this article aimed to discuss the importance of father-infant attachment, factors of affecting the attachment and the importance of the role of nursing in the development of postpartum father-infant attachment.

Key Words: Parents; fathers; infant, newborn; object attachment; nursing

doi: 10.5336/nurses.2013-36062

Copyright © 2015 by Türkiye Klinikleri

Türkiye Klinikleri J Nurs Sci 2015;7(1):63-8

Bağlanma, başka bir bireye karşı yakınlık arama ve sürdürme davranışı olarak tanımlanır. Bu teori bakım veren ile çocuk arasındaki bilişsel, duygusal ve davranışsal ilişkiyi açıklamaktadır. Bağlanma, bir bireyden bir başka özel kişiye karşı olan duygusal bir bağlıdır. İlk bağ büyük olasılıkla anneye karşı oluşur, daha sonra buna başka özel insanlar da eklenir.¹ Bağlanma teorisi, bebeğin ihtiyaçları için sinyal göndermesi ile bakım veren erişkinin buna uygun cevabı sonucu güvenli bebek-ebeveyn bağlanması oluşması esasına dayanır.²

Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar rolü anne-baba oynamaktadır. Her çocuk iki biyolojik ebeveyninden oluşarak dünyaya gelir ve her ikisi de çocuğun kimlik gelişiminde önemli rol oynar. Anne-babanın çocuklarına yaklaşım biçimlerinin, onların kişilik özelliklerinin gelişmesinde ve bebek-ebeveyn bağlanmasının oluşumunda etkili olduğu belirtilmektedir.^{3,4}

Anneler, çocukların ilk bakım veren ve temel ihtiyaçlarını karşılayan bireylerdir. Anne ve bebek arasındaki bağlanma, bağlanma teorisi ile kavramsal düzeyde çok iyi açıklanmış ve yayımlanan geniş örneklemli araştırmalarla desteklenmiştir. Annenin bebeğe ilk bakım veren ve ihtiyaçlarını karşılayan birey olması ve araştırma sürecinde babalara ulaşmada yaşanabilecek zorluklar nedeniyle araştırmalar çoğunlukla anne bebek ilişkileri üzerine odaklanmış ve baba ile bebeği arasındaki ilişki biraz daha geri planda tutulmuştur.^{5,6}

Çocuğun eğitimi ve gelişiminde anne kadar babanın da önemli rolü vardır. Ancak geleneksel aile yapısında baba figürü oldukça farklı algılanmaktadır. Geleneksel yapıda baba, aileyi ekonomik açıdan destekleme ve ailede otoriteyi sağlayan birey olarak görülmektedir. Anne ise çocuk bakımı ve eğitimi konusunda sorumlu olan temel kişidir. Değişen sosyal koşullarda geleneksel aile yapısının da değişikliğe uğradığı tartışılmaz bir gerçektir.⁷ Kadınların büyük çoğunluğunun çalışma hayatına girmesi, cinsiyete dayalı ön yargıların azalması, erkeklerin aile içerisindeki sorumluluklara daha fazla katılmaları, babalar ile çocukların daha yakın ilişki geliştirmesine yol açmıştır. Babaların çocuklarıyla olan ilişkisi anneye oranla daha az olsa da, eskiye göre artmaktadır. Çocuk davranışlarının belli bazı özelliklerinin gelişmesinde özellikle babaların et-

kili olabileceği belirtilmektedir. Bağlanma teorisi son yıllarda babayı, hatta diğer birçok bireyi de içine alacak şekilde geliştirilmektedir.² Bununla birlikte çocukların babalarına yönelik bağlanma modellerinin olduğu da belirtilmiştir.⁸

Baba olmak yaşam içerisinde önemli bir geçiş dönemidir.⁹ Baba olacak bireyler psikososyal değişiklikler deneyimler ve çocuklarıyla bir ilişki geliştirmek durumunda kalırlar.¹⁰ Bu dönemde baba adayları, eşleriyle ilişkilerinde uyumsuzluk, bebek henüz doğmadığı için bir bebekleri olacağına inanamama ve ebeveyn rolü gelişimine yönelik bazı problemler yaşayabilmektedir.¹¹ Yaşanılan bu zorluklar babaların bebekleriyle sağlıklı ve etkili iletişim geliştirmesinde ve bağlanma duygusunun oluşumunda sorunlara sebep olabilmektedir.

Baba ve çocukları arasında yapılan çalışmalarda genellikle babalar tarafından tercih edilen etkileşim alanı içinde oyuna daha fazla önem verilmiştir.^{5,12,13} Oyun bir klişe olarak belirtilmesine rağmen, bütün kültürlerde toplumlara genellenemektedir. Anne ya da babalarla yapılan çalışmalarda, ebeveyn çocuk etkileşiminin bağlanmanın temelini oluşturduğu vurgulanmaktadır.^{5,14-17}

Babanın çocuk gelişimindeki rolünün önemi günümüz sosyal, ekonomik, kültürel ve çevrenin etkisiyle son 30 yıldır anlamlı bir şekilde artmaktadır.⁵ Son yıllarda yapılan araştırmalar, babanın çocuğun daha sonraki yıllarda gösterdiği davranışlar, akademik başarı ve psikolojik durumu üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.^{7,18} Ancak bağlanma ilişkilerinin gelişiminde baba katılımının etkisini gösteren teorik ya da deneysel çalışmaların sayısı azdır.⁵ Bu makalede, baba- bebek bağlanmasının önemi, etkileyen faktörler ve doğum sonu bu bağlanmanın gelişmesinde hemşirenin rolünün tartışılması amaçlanmıştır.

BABA-BEBEK BAĞLANMASININ FARKLILIKLARI

Anne ve babalar gebelik süresinde farklı deneyimler yaşarlar. Bu farklılık doğum sonrası süreçte de devam eder. İlk aylarda anneler babalara göre daha fazla değişim yaşar, ancak yeni rollerine daha kolay adapte olurlar.¹⁹ Babalık rolünün kabullenilmesinde ise bebeğin doğumu önemli bir faktördür. Babalar bebeğine bakma ve sevme duygusunu ancak

doğumdan sonra geliştirebilmektedir. Bu nedenle babanın doğumdan sonra bebeğiyle duygusal ilişkide ve fiziksel temasta bulunması gerekir. Babalar, anne ve bebek hastanede yattığı sürece belirli saatlerde bebeklerini görebilmeleri nedeniyle bebekleri ile olan temasları daha az olmaktadır. Ayrıca, doğum eylemi ile ilgili koşullar babanın bebeğine bağlanmasını engelleyebilmekte, babalar bu dönemde daha çok anneye destek vermekle ve bebeğin sağlık durumunun iyi olma koşulu ile ilgilenmektedirler.²⁰

Babalar ve anneler bebeklerin yaşamlarında belirgin olarak farklı rollere sahiptir.¹⁹ Baba, anneye göre sesinin tonu, giyimi, verdiği tepkileri, kokusu ve dokunuşu yönünden farklıdır. Bu sayede bebek, anne ve babasının iki farklı kişi olduğunu öğrenmektedir. Bebek, anne ya da babasından ayrıldığı durumlarda farklı bir sevgi kaynağının yanında olduğunu anlayabilmektedir. Bu dönemde bebekler acıktıklarında ve yorulduklarında annelerini, aktif oldukları oyun zamanlarında ise babalarını tercih etmektedirler.^{20,21}

Babalar annelere göre bebekleriyle daha çok oyun faaliyetleriyle meşguldür ve daha az bakım verme rolünü üstlenirler. Primer olarak anneler bebeklerin bakımlarını üstlenir ve onlara her an ulaşabilecek yakınlıktadırlar. Babalar, bakıma katıldıklarında daha çok yardımcı olma görevini üstlenirler. Bebeğin ihtiyaçları için verdiği ipuçlarına ve işaretlere karşı daha az duyarlıdırlar. Bebeklerin babalarına olan bağlanma davranışlarına yönelik ilk çalışmalarda genellikle bebeklerin stresli oldukları zamanlarda yabancılara karşı babalarını tercih ettiği saptanmıştır. Bununla birlikte babaların bebekleriyle olan etkileşim biçiminin bebeğin babaya olan bağlanma davranışı üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.^{5,22}

BABA-BEBEK BAĞLANMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bağlanma teorisi 1970 yıllarından bu yana ebeveyn ve çocukla ilgili araştırmalara rehberlik etmiştir. Doğrudan baba ve bebek arasındaki bağlanma ya da ilişkiye yönelik araştırmalar ise daha sonraki yıllarda yürütülmüştür. Baba ile bebek arasında bağlanmanın gelişmesinde birçok faktörün rol oynadığı sınırlı sayıda araştırmalarda ortaya konmuştur. Bu araştırmalar doğrultusunda babanın eşi ile olan iliş-

kisi, evlilik memnuniyeti, gebeliğin planlanmış olma durumu, babanın bebeğin bakımına katılması, babanın psikolojik iyilik hali ve algıladığı sosyal desteğin bağlanmayı etkilediği saptanmıştır.^{2,5,15-18,23}

ANNENİN ETKİSİ

Birincil bağlanma figürü çoğunlukla anne olsa da, pek çok bebekte temel bağlanma anneye olduğu kadar babayla da iyi olmaktadır. Anne tarafından desteklenen babaların, bebekleriyle aralarında güvenli bir bağlılık geliştirebilme olasılıkları yüksektir. Baba-bebek bağlanmasında bağlanma şekli ve ilişkinin ayrıntıları anneye bağlı olarak değişmektedir. Anne-babadan her ikisi de bebeğe karşı iletişim içerisinde ise bebeğin, hem annesine hem de babasına güvenli bağlanma geliştirebilme olasılığı artmaktadır. Bunun gerçekleşmesinde, bebeğin algıları da etkilidir.^{20,21}

Bağlanma konusunda, annenin etkisi kabul edilen bir gerçektir. Dolayısıyla baba-bebek bağlanmasını belirleyen en önemli koşul, anne-babanın iletişim biçimidir. Eşlerin evliliklerine ilişkin algıları ve ilişkilerinden aldıkları doyumun derecesi ile duyarlı anne-baba olma arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.²⁴ Eşler arasındaki ilişkide tutarlık bebeğin ilişki örüntülerini kavraması açısından da önemlidir. Anne ile baba arasındaki gerginlik, baba-bebek ilişkisinde olumsuz duygulanıma yol açmaktadır. Benzer durum babasını erken yaşta kaybetmiş çocuklar için de geçerli olabilir. Bağlanma annenin babayı anımsama ve ifade etme şekli, sunulan ilişki örüntüleri, çevrenin verdiği bilgi ve tüm bunları çocuğun ne şekilde algılayıp değerlendirdiği ile gelişmektedir. Ayrıca, askerlik, iş, hastalık gibi durumlarda ayrılığın süresi ve bu süreyi bebeğin nasıl geçirdiği de etkilidir. Babanın, bebek ile yakın ve olumlu ilişki içerisinde bulunması, bebeğin yabancılarla daha rahat ilişki kurmasında etkili olmaktadır.¹⁵ Eşiyle sevgi dolu bir ilişkisi ve mutlu bir evliliği olan babalar çocuklarıyla daha çok ilgilenmekte, eşiyle olan ilişkisi bozulduğunda ise bu ilgi azalmaktadır.²

Ebeveynliğe geçiş dönemi eşler arasındaki ilişkilerde sorunlara yol açabilen stresli bir dönem olarak yaşanabilmektedir. Lawrence ve ark., eşleri tarafından yeterli destek gören çiftlerin evlilik memnuniyetinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.²⁵ Li-

teratürde evlilik ilişkileri iyi olan babaların doğum sonrası bebeklerine bağlanmalarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir.^{16,23} Belsky ve ark., evlilik ilişkisi iyi olmayan ebeveynlerin çocuklarıyla da olumsuz ilişki yaşadıklarını saptamıştır.²⁶ Yu ve ark., gebelik döneminde eşleriyle olan ilişkiden memnun olan babaların memnun olmayanlara göre bebeklerine daha iyi bağlandıklarını saptamışlardır.⁶ Bu doğrultuda doğum sonu süreçte evlilik ilişkisi ve eş ilişkisinde yaşanabilecek olası sorunların bağlanmayı da olumsuz olarak etkileyebileceği söylenebilir.

SOSYAL DESTEĞİN ETKİSİ

Babalık rolüne geçiş de annelik sürecinin gelişimi gibi karmaşık bir süreçtir. Çocuk sahibi olma/ebeveninlik hem anne hem de baba için büyük bir sosyal değişiktir. Baba olmak önemli bir yaşam deneyimi olmakla birlikte, bu yaşama geçiş anksiyete yaratabilmektedir.²⁷⁻²⁹ Bu süreçte babalar birçok değişiklik deneyimleyebilir ve bazı babalar bu süreci çok zor geçirebilirler. Bu eşsiz deneyim fiziksel, duygusal ve ekonomik hazırlığı kapsamakla birlikte, eş, arkadaş, akraba ve sağlık profesyonelleriyle olan ilişkilerini de kapsamaktadır.³⁰ Özellikle ilk kez bebek bekleyen babalarda, annelerde olduğu gibi gebeliğin başlangıcı ile farklı duygular yaşanabilmektedir. Babalar, bu dönemde “sempatik gebelik” olarak tanımlanan kilo alma, hazımsızlık, diyare, konstipasyon, baş ağrısı, diş ağrısı gibi fiziksel rahatsızlıkların yanı sıra psikolojik rahatsızlıklar da yaşayabilmektedir.^{31,32} Bununla birlikte, doğum sonrası dönemde anksiyete ve stres yaşanabileceği ve daha az sıklıkla olmakla birlikte depresyon da gelişebileceği belirtilmektedir.³³ Yaşanabilecek bu tür sorunlar bağlanmayı da etkileyebilir. Babalar bu dönemde duygu ve düşüncelerini ifade etmek ve bu sorunlarla baş edebilmek için sosyal desteğe ihtiyaç duyabilir.

Sosyal destek, fiziksel ve ruhsal sağlığı iyileştirmede ve yaşam değişikliklerinin getirdiği yeni rollerin üstesinden gelmede önemli bir faktördür.³⁴ Mercer ve Ferketich, eşlerinden yeterli destek alan babaların bebeklerine bağlanmada zorluk yaşamadıklarını saptamışlardır.¹⁵ Belsky, iş ve aile desteği olan babaların desteği olmayan babalara göre çocuklarına daha güvenli bağlandıklarını belirlemiştir.²³ Yu ve ark. eşlerinden algıladıkları sosyal desteğin doğum sonrası baba-bebek bağlanması üze-

rine anlamlı etkisi olduğunu, ancak sağlık personelinin alınan desteğin anlamlı etkisi olmadığını saptamışlardır.⁶ Bu nedenle doğum sonrası süreçte annelere odaklanılırken, babaların da sosyal desteğe ihtiyaç duydukları ve bu desteğin bağlanma üzerinde anlamlı etkisi olduğu göz ardı edilmemelidir.

BABA KATILIMININ ETKİSİ

Bebeklik ve çocukluk döneminde bakıma daha fazla katılan babaların çocuklarıyla etkileşimlerinin daha sağlıklı olacağı ileri sürülmektedir. Babanın katılımı, çocuğuyla kaliteli ve yeterli vakit geçirmek, onun bakım ihtiyaçlarını karşılamak olarak tanımlanmaktadır¹⁸

Çocuklarına karşı olumlu ve sevgi dolu davranışları olan, bebekleri ile daha fazla zaman geçiren babaların çocukları bir yaşına geldiğinde güvenli bağlanma olasılığının arttığı ve bebekle birlikte geçirilen zamanın miktarından daha çok kalitesinin önemli olduğu belirtilmektedir.² Allen ve Daly, çocukların, bebeklik döneminde daha güvenli bağlanma gerçekleştirdiklerini, güçlükler karşısında daha dirençli, babaları ile daha sıcak ve destekleyici ilişkiler kurduklarını belirtmektedir.³⁵ Babanın sıcak ve destekleyici ilişkisinin çocukların bulunduğu toplumun ahlaki değerlerini kazanmaları açısından önemli olduğu belirtilmektedir.⁷

Babaların tutumları çocukların güvenli bağlanmalarını ve dolaylı/dolaysız gelişimsel sonuçlarını etkilemektedir. Babaların bakıma doğrudan katılımı, ulaşılabilirliği ve çocuklarla bağlanma ilişkileri çocukların okul öncesi akademik hazırlığını ve ergenlikte akademik motivasyonunu etkilemektedir.³⁶ Babanın çocuğun sağlıklı gelişimindeki rolü çocuğun ruh sağlığı gelişimi açısından da oldukça önemlidir. Baba çocuk arasındaki ilişki kalitesi çocuğun gelişiminde etkili olup, babaya ihtiyaç duyduğunda ulaşabilmek çocuğa duygusal destek sağlayacaktır.² Bunun aksine, babaların olumsuz ebevenlik tutumları ve çocuklarıyla olumsuz etkileşimleri güvensiz bağlanmaya, çocukların akranlarıyla olumsuz ilişki kurmalarına ve çocuklarda davranış problemlerinin artmasına neden olabilmektedir.³⁷

Erken bebeklik döneminde baba ile çocuk arasındaki sağlıklı iletişim, çocuğun bilişsel gelişimine uygun ve araştırıcı davranışlarını desteklemektedir.²⁴ Baba bebek arasındaki bağlanmanın sağlıklı

kurulabilmesi için babanın ilk bir yıl içerisinde bebeğin bakımı ile ilgili tüm faaliyetlere doğrudan katılması gerektiği belirtilmektedir.²¹ Caldera'nın yaptığı araştırma da bu sonucu desteklemekte olup, çocukların bakımında aktif rol alan babaların almayan babalara göre daha çok çocuklarıyla güvenli bağlanma yaşadıkları saptanmıştır.⁵ Babalık deneyiminin bağlanmaya etkisini değerlendiren bir başka çalışmada ise deneyimli babalar ile ilk defa bebek sahibi olan babaların bebeklerine bağlanma arasında bir farklılık olmadığı saptanmıştır.³⁸

Baba çocuğun günlük faaliyetlerine aktif katılırsa, baba-çocuk arasında güvenli ilişki kurulabilmektedir. Babaların çocuk bakımı deneyimleri, çocuğun tepkilerini yorumlamasında ve bebeğin gereksinimine uygun yanıt vermesinde kolaylık sağlamaktadır. Babanın çocuğun iletişim işaretlerine duyarlı kapasitesi olsa bile, babalar ve çocukları seyrek iletişime girdikleri durumda bu kapasitenin kullanılamayabileceği de belirtilmektedir.⁵ Bu durumda bebeğin bakımına aktif katılımında sürekliliğinin de önemli olduğu söylenebilir. Çocuğun psikolojik açıdan iyi olmasında babanın ilgi ve sevgisinin etkisi, annenin ilgi ve sevgisinin etkisi gibi büyük öneme sahiptir.²

BABA-BEBEK BAĞLANMASINDA HEMŞİRENİN ROLÜ

Ebeveyn bebek bağlanması, olumlu etkileşim ve olumlu deneyimler ile gelişen sosyo bilişsel bir süreçtir.¹⁵ Bu süreçte hemşirelere aile içerisinde ikili ve üçlü ilişkilerde yaşanan değişiklikleri saptamada, değerlendirmede ve aile içerisindeki uyumu düzenlemede önemli rol düşmektedir.⁵ Babaların sağlık profesyonellerinden destek almaları yeni rollerine hazırlanma açısından oldukça önemlidir. Sosyal destek babaları yeni rollerine hazırlama, ruh sağlığını iyileştirme ve evlilik ilişkilerini güçlendirme açısından büyük önem taşımaktadır.³⁹

Baba ile çocukları arasında güvenli bağlanmanın oluşumu çocukların bilişsel ve ruhsal gelişimini etkilemektedir. Çocuğun gelişiminde babanın katılımının etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda; hemşireler antenatal sınıflarda, çocuk sağlığı kliniklerinde, ev ziyaretlerinde ve hastane ortamında çocukların bu anlamda gelişimini teşvik etme amacıyla babaları desteklemek için fırsatlara

sahiptir.¹¹ Hemşireler, babanın çocuklarla aktivitelerine katılımının önemi konusunda annelere açıklayıcı bilgi vermeli, birlikte çocuğun bakımına babanın da katılımını teşvik etmelidirler.⁴⁰

Anneliğin bakım felsefesi aile odaklıdır, bu sebeple hemşireler için gebelik, çiftlere ihtiyaçları doğrultusunda gerekli bilgilerin verildiği, danışmanlığın sağlandığı önemli bir zamandır.⁶ Bu süreçte sadece annenin fiziksel sağlığı ele alınmamalı, çiftlerin birbirleriyle olumlu iletişimini artırmak ve baba-bebek bağlanmasını kolaylaştırmak için babaların da doğum öncesi bakım sürecine katılmaları sağlanmalıdır. Bu süreçte endişeli, anksiyeteli ve depresif baba adaylarını tanımada dikkatli olmalı ve bireysel ihtiyaçlarını karşılamada destek olmalıdırlar.

Doğum sonrası bakım içerisinde yer alan eğitim ve destek programları babaların çocuklarıyla daha çok zaman geçirmesini ve etkileşimini arttırabilir.¹⁸ Ancak, babalara yönelik bu programlar ve çocuklarla nasıl etkileşim kuracaklarına yönelik araştırmalar sınırlıdır.^{18,41} Bu sebeple babanın çocukla daha çok ve kaliteli zaman geçireceği ve babanın da dâhil olduğu postpartum sınıfların geliştirilmesi ve yürütülmesi, baba-bebek etkileşimini arttırabilir ve güvenli bağlanmanın oluşumunu sağlayabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Baba bebek bağlanması, çocuk gelişimini davranışsal, gelişimsel ve ruhsal olarak birçok açıdan önemli derecede etkilemektedir. Bu sebeple güvenli bağlanmanın oluşumunu etkileyen faktörlerin bilinmesi ve hemşirelerin bu faktörleri göz önünde bulundurarak aile sağlığını değerlendirmesi, çocuk gelişimi açısından oldukça önemli olacaktır.

Bağlanma ile ilgili çalışmalar uzun yıllardır araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Türkiye'deki duruma bakıldığında bağlanma ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ve yapılan çalışmaların büyük bölümünün anne-bebek ile ilişkili olduğu görülmektedir. Baba-bebek bağlanmasını ve etkileyen faktörleri değerlendirmek için Türkiye'ye uyarlanan "Baba-Bebek Bağlanma Ölçeği" kullanılabilir.⁴² Baba bebek bağlanmasını ölçebilecek farklı ölçme araçları geliştirilerek ya da ülkemize uyarlanarak farklı araştırma gruplarına ulaşılabilecek çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Rholes WS, Simpson JA, Blakely BS, Lanihan L, Allen EA. Adult attachment styles, the desire to have children, and working models of parenthood. *J Pers* 1997;65(2):357-85.
2. Erdoğan A. [The role of the father in psychosocial development of the child]. *Yeni Symposium* 2004;42(4):147-53.
3. Öksüz Y. [Parent's role in the development of the adolescent personality]. *Milli Eğitim Dergisi* 2002;Yaz-Güz:155-6.
4. Bretherton I, Lambert JD, Golby B. Involved fathers of preschool children as seen by themselves and their wives: accounts of attachment, socialization, and companionship. *Attach Hum Dev* 2005;7(3):229-51.
5. Caldera YM. Paternal involvement and infant-father attachment: A Q-set study. *Fathering* 2004;2(2):191-210.
6. Yu CY, Hung CH, Chan TF, Yeh CH, Lai CY. Prenatal predictors for father-infant attachment after childbirth. *J Clin Nurs* 2012;21(11-12):1577-83.
7. Şahin FT, Özbey S. [The place and importance of father involvement at family involvement studies applied at the preschool education program]. *Aile ve Toplum Dergisi* 2009;5(17):30-7.
8. Howard KS. Paternal attachment, parenting beliefs and children's attachment. *Early Child Dev Care* 2010;180(1):157-71.
9. Finnbogadóttir H, Crang Svalenius E, Persson EK. Expectant first-time fathers' experiences of pregnancy. *Midwifery* 2003;19(2):96-105.
10. Fägerskiöld A. A change in life as experienced by first-time fathers. *Scand J Caring Sci* 2008;22(1):64-71.
11. Genesoni L, Tallandini MA. Men's psychological transition to fatherhood: an analysis of the literature, 1989-2008. *Birth* 2009;36(4):305-18.
12. Sues GJ, Grossmann KE, Alan Sroufe L. Effects of infant attachment to mother and father on quality of adaptation in preschool: From dyadic to individual organization of self. *Int J Behav Dev* 1992;15(1):43-65.
13. Paquette D, Carbonneau R, Dubeau D, Bigras M, Tremblay RE. Prevalence of father-child rough-and-tumble play and physical aggression in preschool children. *European J Psychology Educ* 2003;18(2):171-89.
14. Güleşen A, Yıldız D. [Investigation of maternal-infant attachment in the early postpartum period with evidence based practice]. *TAF Prev Med Bull* 2013;12(2):177-82.
15. Mercer RT, Ferketich SL. Predictors of parental attachment during early parenthood. *J Adv Nurs* 1990;15(3):268-80.
16. Condon JT, Corkindale CJ, Boyce P. Assessment of postnatal paternal-infant attachment: development of a questionnaire instrument. *J Reprod Infant Psychol* 2008;26(3):195-210.
17. Schneider BH, Atkinson L, Tardif C. Child-parent attachment and children's peer relations: a quantitative review. *Dev Psychol* 2001;37(1):86-100.
18. Boechler V, Harrison MJ, Magill-Evans J. Father-child teaching interactions: the relationship to father involvement in caregiving. *J Pediatr Nurs* 2003;18(1):46-51.
19. Lewis C, Lamb ME. Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European J Psychology Educ* 2003;18(2):211-28.
20. Kavlak O, Şirin A. [Maternal and paternal attachment and the role of nurse]. *E.Ü. HYO Dergisi* 2007;23(2):183-4.
21. Hazen NL, McFarland L, Jacobvitz D, Boyd-Soisson E. 'Fathers' frightening behaviours and sensitivity with infants: Relations with fathers' attachment representations, father-infant attachment, and children's later outcomes'. *Early Child Dev Care* 2010;180(1): 51-69.
22. Gaertner BM, Spinrad TL, Eisenberg N, Greving KA. Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *J Marriage Fam* 2007;69(4):962-76.
23. Belsky J. Parent, infant and socialcontextual antecedents of father-son attachment security. *Dev Psychol* 1996;32(5):905-13.
24. Soysal ŞA, Bodur Ş, İşeri E, Şenol S. [Attachment process in infancy: A review]. *Klinik Psikiyatri* 2005;8(2):88-99.
25. Lawrence E, Rothman AD, Cobb RJ, Rothman MT, Bradbury TN. Marital satisfaction across the transition to parenthood. *J Fam Psychol* 2008;22(1):41-50.
26. Belsky J, Youngblade L, Rovine M, Volling B. Patterns of marital change and parent-child interaction. *J Marriage Fam* 1991;53(2):487-98.
27. Gjerdingen DK, Center BA. First-time parents postpartum changes in employment, childcare and housework responsibilities. *Social Science Research* 2005;34(1):103-16.
28. Boyce P, Condon J, Barton J, Corkindale C. First-Time Fathers' Study: psychological distress in expectant fathers during pregnancy. *Aust N Z J Psychiatry* 2007;41(9):718-25.
29. Sevil U, Ozkan S. Fathers' functional status during pregnancy and the early postnatal period. *Midwifery* 2009;25(6):665-72.
30. Gage JD, Kirk R. First-time fathers: perceptions of preparedness for fatherhood. *Can J Nurs Res* 2002;34(4):15-24.
31. Sevil Ü, Kavlak O. [Couvade syndrome (sympathetic pregnancy)]. *Aile ve Toplum Dergisi* 2003;2(6):49-53.
32. Brennan A, Ayers S, Ahmed H, Marehall-Lucette S. A critical review of the Couvade syndrome: the pregnant male. *J Reprod Infant Psychol* 2007;25(3):173-89.
33. Paulson JF, Bazemore SD. Prenatal and postpartum depression in fathers and its association with maternal depression: a meta-analysis. *JAMA* 2010;303(19):1961-9.
34. Kaner S. [Psychometric properties of revised Parental Social Support Scale]. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 2010;35(157):15-29.
35. Allen S, Daly K. The Effects of Father Involvement: A Summary of the Research Evidence. *Newsletter of the Father Involvement Initiative-Ontario Network*; 2002. p.1-58.
36. Duchesne S, Larose S. Adolescent parental attachment and academic motivation and performance in early adolescence. *J Appl Soc Psychol* 2007;37(7):1501-21.
37. Newland LA, Coyll DD, Chen HH. Fathering and attachment in the USA and Taiwan: contextual predictors and child outcomes. *Early Child Dev Care* 2010;180(1):173-91.
38. Ferketich SL, Mercer RT. Paternal-infant attachment of experienced and inexperienced fathers during infancy. *Nurs Res* 1995;44(1): 31-7.
39. Castle H, Slade P, Barranco-Wadlow M, Rogers M. Attitudes to emotional expression, social support and postnatal adjustment in new parents. *J Reprod Infant Psychol* 2008;26(3): 180-94.
40. Shapiro AF, Gottman JM. Effects on marriage of a psycho-communicative - education with couples undergoing the transition to parenthood, evaluation at 1-year post intervention. *J Fam Commun* 2005;5(1):1-24.
41. Matthey S, Barnett B. Parent-infant classes in the early postpartum period: Need and participation by fathers and mothers. *Infant Mental Health Journal* 1999;20(3): 278-90.
42. Güleşen A, Kavlak O. [The study of reliability and validity of paternal-infant attachment scale in Turkish society]. *International Journal of Human Sciences* 2013;10(2):170-81.